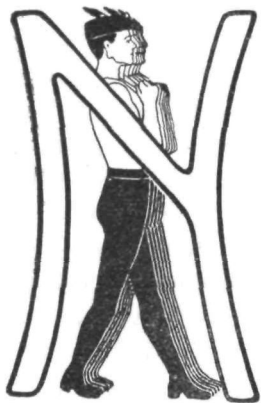

KAREL EWALD - GRADIŠČAN :

Pripovedka o dobrem možu.

Nekoč je živel mož. Bil je tako strahovito dober, da ni mogel več prebivati na tem božjem svetu.

Kamorkoli je pogledal, je videl med ljudmi prepir. Vsak je bil v skrbeh zase in se je trudil, da ukani soseda. Kralj se je boril s kraljem, ljudstvo se je pretepalo z ljudstvom. Tudi kramarji tam na oglu so si bili radi cen v laseh. Ljudje niso pomagali in ne odpuščali drug drugemu.

Torej si je onemu možu ogabil svet. Sklenil je, da se umakne kam daleč na kmete. In je storil tako.

Iztaknil je čudovito majhno hišico hekje v smrečju ob morski obali. Najel je hišico od kmeta in se je še tisto uro naselil v njej. Tam je odslej stanoval in kadil iz pipe. Tudi na obali je posedal in gledal tja po morski gladini. Bil je ves poln prepričanja, da mu ne bosta zloba in okrutnost nikdar več trgali dobrega srca.

Mož je bil prinesel seboj mnogo dobrot. Med temi je bila tudi čudno lepa, ne preveč osoljena krača. Skrbno jo je bil spravil v kleti, da bi se mu ne pokvarila. In ko se mu je nekega dne zahotelo svinjine, je šel, da bi si odrezal kos krače. A krače ni bilo več. Pravzaprav je bila še, namreč kost. Mesa ni bilo prav nič. Ko se je ozrl mož po kleti, mu je zamigljalo pred očmi konček mišjega repka, ki je baš izginil v luknji.

Skoraj bi se bil mož razjokal. Da bi se s prihodnjo kračo ne zgodilo ravno tako, se je napotil h kmetu, ki je bil gospodar najete hišice.

Na lesi pred kmetovo hišo je sedela mačka. Predla je. Dobri mož jo je pozdravil:

»Čuješ, mačica, v moji kleti so miši«.

»Oh,« je rekla mačka.

»Ali bi jih požrla?« je izpraševal mož dalje.

»Bi,« je pritrdila mačka.

Pa sta šla mož in mačka v hišico nazaj. V kratkem je bila miš snedena.

»Hvala lepa!« je rekel mož.

»Mijavk!« je odgovorila mačka.

Drugi dan se je izprehajal dobri mož po smrečju. Stopil je k ptičjem gnezdu, ki je bilo blizu tal. V njem je že večkrat opazoval tri mladiče strnadke. Prav blizu si nikoli ni upal. Bal se je, da bi splasil mater.

In ko je stopil danes do gnezda, je videl, da je prazno. Tedaj je vedel, da se je zgodila nesreča, zakaj mladiči bi še dolgo ne bili godni. Pa mamica strnadka je sedela vrhu smreke in čivkala nad vse žalostno.

Prav ko se je hotel mož ves potrt vrniti, je zagledal kmetovo mačko. Na plotu je sedela in predla.

»Ti mačka,« jo je ogovoril, »včeraj so sedeli tamle v gnezdu trije strnadki.«

»Aaa...!« je zavijala mačka.

»In ti si jih požrla!«

»Sem,« je rekla mačka.

»Pa boš zdajle tepena!«

»Lažeš,« je zavreščala mačka.

Dobri mož je pobral kamen in ga je vrgel za njo. Ampak zadel jo ni, ker je bila mačka v hipu na drevesu. Tam je sedela in se spakovala.

»Ne morem ti dopovedati, kako me žalosti tvoje vedenje,« je tožil mož. »Ušel sem človeški zlobi in krvoločnosti sem v prirodno zatišje. Tu zalotim tebe, razbojnico. Ali imaš sploh kaj srca. Ali nisi bila vesela nedolžnih strnadkov, ki so komaj zazrli svet, pa njih mamice, ki je bila tako srečna. In tudi časti in ponosa ni v tebi. Taka stara, osivela mačka, pa se loti treh ubornih strnadkov!«

In je zopet pobral kamen in ga je zalučal. Pa tudi tokrat ni zadel. Mačka je splezala višje.

»Ne lučaj več,« se je rogala. »Lahko bi se zmotil in me zadel.« Sedi na prelaz. Nekaj ti povem.

»Če se opravičiš, bom jako vesel,« je rekel mož.

»Nimam namena, da bi se opravičevala. Storim samo kar smem. Tebi pa hočem dokazati, da uganjaš hinavščino.

»Kaj praviš?« se je začudil dobri mož, pa je šel na prelaz.

»Lep ptiček si, res,« je pričela mačka. »Včeraj si prišel po mene na naše dvorišče, da bi snedla miš v tvoji kleti. In si rekel, da sem dobra mačka, krasna mačka, taka kakršna mora biti mačka. Ko sem dovršila delo, si me božal in hvalil. Zakaj mi nisi rekel, da sem razbojnica, kakor danes, ko sem požrla tiste tri ničvredne strnadke?«

»Miš je snedla mojo kračo,« je odgovoril mož.

»Aha! sedaj pa misliš, da si se odrezal. Kaj si pa kosil včeraj?«

»Piščančke sem imel,« se je spomnil mož.

»Vem, vem! Slišala sem, ko si jih naročeval pri kmetu. Na svoje oči sem videla, kako jim je dekla zavila vrat. Povej, ali so ti piščančki tudi snedli kračo? Ali so ti sploh storili kaj zlega?«

»Ne, ne,« je zanikal mož. Zamislil se je.

»Torej si mi — bratec,« se je režala mačka.

Mož je izpustil kamen, ki ga je bil namenil mački. Ta ga je pa še jezila: »Ali mi nečeš povedati, odkod je bila krača, ki si ji pripravil prostor v svojem želodcu? Le slučajno je prišla v želodec miški.«

»Bila je svinjska krača,« je vzdihnil mož.

»Tako je! In poznala sem tisto svinjo. Tam iz našega hleva je bila. Krulila je in jedla, pa nikogar ji ni bilo mar. Videla sem, kako so jo klali. No, in kaj ti je storila svinja, da si hotel pojesti kračo?«

»Pravzaprav govoriš resnico.«

»Takle si!« je nadaljevala mačka. Hvališ me, če lovim miši, pa grajaš, če požrem strnadke. Ti ješ svinjino in piščančke, pa imaš lahko vest ob tem. In si človek, ki je baje modrejši od nas živali.«

Mož je videl, da mački ni kos. Vrnil se je na dom. Tam je sedeč razmišljal o tem in onem. Dovolj mu je bilo vsega. Prebridko je bilo poslušati, kako je tožila in čivkala strnadka. Pa tudi piščančki so imeli mamico, ki sedaj brez njih sameva. In miška je imela morebiti mlade, ki so brez materine oskrbe poginili lakote. Tudi sorodstvo zaklane svinje gotovo objokuje nesrečnico.

Dobremu možu se je krčilo srce ob teh mislih. In ko je nekaj časa razmišljal, je vstal in udaril s pestjo po mizi:

»Mesa ne bom jedel nikdar več!« je sklenil.

A skrb in razmišljanje sta povzročila neizmeren glad. Zato je stopil mož na vrt, da bi izpulil pest solate in kakšno redkvico, pa da bi nabral krožnik jagod.

Priklonil se je in z enim prijemom zagrabil več sočnih solat. V tistem hipu je začul klic:

»Oj nesreče! Ali moramo že umreti?«

Mož je prestrašen odskočil in strmeče gledal solato.

»Ali tudi ti živiš?« je vprašal.

»Zakaj bi ne? Ali zato, ker ne letam kakor ptice, in ne tekam kakor miš, pa ne mijavkam kakor mačka? Saj vidiš, da rastem in uspevam, da srkam s koreninicami hrano kakor ti z usti, da jo prebavim v listih kakor ti v želodcu. Solnca se veselim kakor ptica ali pa ti. Če me puste živeti, cvetem in vzredim seme. To so moji otroci. Ampak sedaj moram umreti,« je tožila solata.

»Ne! gotovo ne!« je zaklical mož. »Ne izpulim solate za vse na svetu. Glad si utešim z redkvico.« Pa je stopil do sosednje gredice, da bi izpulil redkvico. In je izpulil najdebelejšo.

»O joj!« je vzdihnila redkvica, pa je umrla.

Mož je zaječal. Redkvica mu je padla iz rok.

»Tudi ti si bila živa?« se je zavzel.

Redkvica mu ni odgovorila, ker je bila že mrtva. Oglasila se je mesto nje tovarišica z gredice:

»Seveda smo žive. Kajpa! In vemo, da moramo umreti. Samo zato nas sejejo, da rastemo, in da smo godne za jed. Ljudje so požeruhi, ki imajo v mislih le želodec in njega napolnitev. Karkoli dosežejo, nabasajo vanj. Ves svet ne premore večjih razbojnikov in grabežev.«

»Nisem razbojnik in ne grabež. Nikdar več vas ne bom jedel. Nabe-rem si jagod.«

»Seveda, samo da ubijaš! Tudi jagode so žive.«

Mož je zbežal z vrta. V sobi se je milo razjokal. Bil je srašno lačen, pa tudi strašno dobrega srca. Ubijati ni hotel več. Videl je torej, da mu je umreti lakote.

Ker pa ni mogel umreti kar v naglici, in ker je bila lakota vsevečja, je odprl omaro. Tam je vso zimo hranil krasno rdeče jabolko.

»Tole pojem,« si je rekel.

Komaj pa je zastavil zobe, je jabolko milo zastokalo:

»Tako je. Zdelo se mi je. Že ko so me morilci utrgali z drevesa, se mi je zdelo. Namesto, da bi prišle peške v zemljo in bi iz njih vzrastla drevesca, jih pljune mož v pljuvalnik.«

Možu je padlo jabolko iz rok in se je trkljalo preko sobe.

Nekoliko časa je gledal za njim. Potem je okrenil glavo. Na oknu je nekaj zašustelo. Mačka je bila poskočila na polico. Prav udobno se je razpoložila po njej. Rep je ovila okrog sprednjih nog. Oči so se ji hudobno svetile.

»No, kako je?« je vprašala. »Ali si jedel kaj?«

»Ne—e,« je zastokal mož.

»Ahm! Dobro, bratec,« se je rogala mačka.

»Ko bi imel zadosti moči, bi že vrgel kaj v tebe,« je vzdihnil mož.

»Nimaš moči! V kratkem te zadavi lakota. Prav ti je! Ni ga večjega bedaka pod solncem. Kaj pa uganjaš budalosti? Živi, kakor si ustvarjen. Delaj po svoje, pa pusti druge, da store po svoje. Miš sne kračo, če ji pustiš. Mačka požre miš, če jo dobi v kremplje. Življenje je boj in ruvanje!«

Mož je strmel v mačko. Pa samo trenotek. Nato je planil do vrat in zakričal:

»Anka, Anka! Pripravi mi hitro kosilo! Umiram lakote! Najprej prinesi redkvice! Potem velik kos krače! Piščančka zakolji in speči! In solato zraven, seveda! Končno tudi jagod! Pa vsega veliko! In hitro!

Ko je dovršil naročilo, je pobral jabolko. Trikrat je ugriznil, pa je bilo po njem. Obgrizek je vrgel v mačko. Zadel jo je prav na nos, da je kihnila. Pobegnila je jadrno.

